

μου τὸ βιολί. Ὡς καὶ σκοποῦς ἐβγαῖα σὲ λίγον καιρό. Μὲ τὸ βιολί μου κοιμόμουν, καὶ μ' ἐκεῖνο ξυπνοῦσα.

Ὅλ' αὐτά, κι ἄλλα τέτοια, τὰ θυμοῦμαι ξάστερα σὰ νάταν ἐχτές. Μὲ τί τρόπο ὅμως ἔσπασε τὸ βιολί ἐκεῖνο, (γιατὶ πρέπει νάσπασε τέλος πάντων), ἂν ἐκλαψα, ἂν πόνεσα σὰν τῶχασα πιά γιὰ πάντα, — γιὰ ὅλ' αὐτά, ἄσπρο χαρτὶ τὸ θυμητικό μου.

A. E.

Ο,ΤΙ ΘΕΛΕΤΕ

Ἀπὸ δῶ κι ὀμπρὸς ὁ «Νουμάς» θὰ βγαίνει ταχτικά κάθε Σάββατο.

— Στὶς 11 τοῦ περασμένου Δεκέβρη γενήκανε οἱ ἐκλογές τῆς καινούριας ἐπιτροπῆς τῆς «Φοιτητικῆς Συντροφιάς» καὶ ἐκλεχτήκανε οἱ κ.κ. Νικ. Μελετόπουλος (φοιτητ. Φυσ.), Μιχ. Γκιώνης (φοιτ. Γιατρ.), Μιχ. Πετρίδης (φοιτ. Φιλολ.) καὶ ἀναπληρωματικοὶ οἱ κ.κ. Γιάννης Ξανθάκης (φοιτ. Νομ.), Ι. Παπαδόπουλος (φοιτ. Γιατρ.) καὶ Γ. Κορδάτος (φοιτ. Νομ.). Τὸ γραφεῖο τῆς «Συντροφιάς» (ὁδὸς Αἰόλου 117) ἀνοίγει κάθε βράδι στὶς 6.

— Στὸ μουσικοκριτικὸ ἄρθρο τοῦ Φήμιου ποὺ δημοσιεύτηκε στὸ περασμένο φύλλο (σελ. 13) εἶα παράγραφος πρέπει νὰ διορθωθεῖ ἔτσι: «Πολὺ εὐτυχισμένη ἡ ἐμπνευση τῶν δυὸ αὐτῶν θεμάτων. Τὸ πρῶτο πεταχτό, δροσερό, σὰ νεραῖδοχορὸς μέσα σὲ δάσος, τὸ ἄλλο πλαιῦ, τραγουδιό, σὰν ξεχείλισμα χυρούμενης ψυχῆς. Ὁλόκληρο τὸ ἔργο πολὺ μελετημένο σὴν ὀρχήστρα».

— Ὅσα ἀναγγείλαμε γιὰ τοῦτο τὸ φύλλο καὶ δὲν μῆχανε, γιατί μᾶς ἔλειψε ὁ τόπος, δηλ. «ὁ Τρισιάνος καὶ ἡ Ἰζόλδη» κτλ., θὰ μποῦνε στὸ φύλλο τοῦ ἄλλου Σαββάτου.

— Στὴ Λογοτεχνικὴ βιβλιοθήκη τοῦ Φέξη βγήκανε δυὸ διαλεκτὰ βιβλία, οἱ «Νησιώτικες ἱστορίες» τοῦ Ἀργύρη Ἑφταλιώτη καὶ τοῦ Κωστή Παλαμά «Οἱ Καημοὶ τῆς λιμνοθάλασσης — καὶ τὰ Σατιρικά γυμνάσματα», ποὺ δημοσιεύτηκανε σὲ περασμένους τόμους τοῦ «Νουμά». Τὸ κάθε βιβλ. ο. πούλιέται δυὸ δραχμές.

— Ἀξίζει νὰ συχαρεῖ καθεὶς τὸν κ. Ι. Ζερβὸ ποὺ διευτύνει αὐτὴ τὴν ἡλληνικὴ ἐργασία καὶ ποὺ πλουτίζει τὴ φιλολογία μας μὲ τέτοιες διαλεκτὲς ἐκδόσεις.

— Στὴν ἴδια σειρά τῆς Λογοτεχνικῆς βιβλιοθήκης βγήκανε καὶ τὰ «Συριακὰ διηγήματα» τοῦ Ροῖδη, μὲ προλεγόμενα τοῦ κοθηγητῆ κ. Ἀντρεάδη.

ΧΩΡΙΣ ΓΡΑΜΜΑΤΟΣΗΜΟ

κ. κ. R. Park καὶ Νικ. Γιαν. Liverpool, Σπ. Κοντολ. Σμύρνη, Α. Σουρ. Σπάρτη. Λάβαμε τὴ συντροφὴ τοῦ 912 καὶ εὐχαριστοῦμε. — κ. Μ. Ρωσ. Khartoum. Στείλε μας Λεφ. Hearn. Θὰν τὸ δημοσιεύσουμε — κ. C. Mol. Γενέβη. Λάβαμε τὰ 10 φρ. καὶ εὐχαριστοῦμε. — κ. Ε. Ἐλ. Ζυρίχη. Λάβαμε τὴ συντροφὴ κτλ. καὶ εὐχαριστοῦμε. Στείλαμε τὰ «Ἀγκάθια καὶ Τριβόλοι».

Ο ΝΟΥΜΑΣ

ΒΓΑΙΝΕΙ ΚΑΘΕ ΣΑΒΑΤΟ

Ἰδιοκτήτης: Δ. Π. ΤΑΓΚΟΠΟΥΛΟΣ

ΓΡΑΦΕΙΑ: ΔΡΟΜΟΣ ΟΙΚΟΝΟΜΟΥ, ἀρ. 4, ΑΘΗΝΑ

Συντροφὴ χρονιάτικη: Γιὰ τὴν Ἑλλάδα καὶ τὴν Κρήτη δρ. 10. Γιὰ τὸ ἐξωτερικὸ φρ. χρ. 12,50. — Γιὰ τὶς ἐπαρχίες δεχόμεστε καὶ τρίμηνες συντροφές (1 δρ. τὴν τριμηνία). — Κανένας δὲ γράφεται συντρομητὴς, ἂν δὲν προπλερώσει τὴν συντροφὴν του.

20 λεπτὰ τὸ φύλλο. — Τὰ περιεχόμενα φύλλα ποὺ λιοῦνται στὸ γραφεῖο μας διπλὴ τιμὴ.

Βρίσκεται σὴν Ἀθήνῃ σ' ὅλα τὰ κίосκια, καὶ στὶς ἐπαρχίες σ' ὅλα τὰ πραχτορεῖα τῶν Ἐφημερίδων.

ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟΣ ΟΜΙΛΟΣ

Αὐτὲς τὶς μέρες κυκλοφόρησε — αὐτὴ τὴ φορὰ μάλιστα σὲ κάπως εὐρύτερο κύκλο — τὸ πρῶτο τεῦχος τοῦ «Δελτίου τοῦ Ἐκπαιδευτικοῦ Ὀμίλου» τοῦ 1912. Μιὰ καὶ στὰ Προλεγόμενά του βλέπουμε τὴ λογοδοσίαν τοῦ Ὀμίλου γιὰ τὰ περασμένα καὶ τὸ πρόγραμμά του γιὰ τὸ μέλλον — ἀιστανόμαστε τὴν ἀνάγκη νὰ τὰ ἴδουμε καὶ μεῖς μὲ τὸ δικό μας τὸ μάτι, νὰ γράψουμε τὶς δικές μας σκέψεις γιὰ ὅτι ἔγινε καὶ γιὰ ὅτι μπορεῖ νὰ γίνῃ. Γιατὶ τὰ Προλεγόμενα αὐτὰ ποὺ βγαίνουν θεωρητικὰ ἀπ' τὸν Ὀμιλο, εἶναι πραγματικὰ γνώμη λίγων ἀνθρώπων ποὺ ἀποτελοῦν τὸν Ὀμιλο, ἴσως πὶὸ λίγων καὶ ἀπ' τὰ μέλη τῆς Ἐπιτροπῆς ποὺ τὸν διευθύνει, ἴσως καὶ ἐνὸς μόνο. Ὁ Ὀμιλος συστήθηκε ἀπὸ λίγους ἀνθρώπους «μὲ τὸ σκοπὸ νὰ ἰδρῶσι: ἓνα Πρότυπο Δημοτικὸ Σχολεῖο σὴν Ἀθήνῃ καὶ νὰ βοηθήσῃ ν' ἀναμορφωθεῖ, μὲ τὸν καιρό, ἡ ἑλληνικὴ ἐκπαίδευση» καὶ ἐσκέφτηκε νὰ μεταχειριστεῖ γιὰ μέσα του «διαλέξεις καὶ ἐκδόση βιβλίων, ἐφημερίδας καὶ περιοδικοῦ». Εἴν' ἀλήθεια πῶς ἡ πρώτη ἐντύπωση ὅσων διάβασαν τὰ πρῶτα ἔγγραφα ποὺ βγήκαν μὲς ἀπ' τὸν Ὀμιλο εἶταν ἐνθουσιαστικὴ γιὰ τοὺς φιλελεύτερους, μάλιστα ἐκείνους ποὺ σὰν καὶ μένα ἔδλεπαν ἀπ' τὸ Ἐξωτερικὸ τὴν ἐποχὴ ἐκείνη μὲ λυπητερό μάτι τὰ ἑλληνικά μας πράγματα, γιατί ἡ ἐπανάστασις τοῦ 1909 μᾶς φάνηκε ἀμέσως μισή, ἔχοντας ἀφορμὴ μὰ ὄχι ὠρι-

σμένο σκοπό, έχοντας το αίτημα πώς λείπει κάτι μὴν ξέροντας οὔτε τὸ τί λείπει οὔτε τὸ πῶς μπορεί νὰ ἀναπληρωθεῖ. Τὴν ἐντύπωση τὴν ἔκανε πρὶν εὐχάριστη ἢ σκέψη πῶς ἓνας δημοτικιστὴς ἔπρεπε νὰ νῆται καὶ φιλελεύτερος, σκέψη πού τὴ βλέπαμε ἐφαρμοσμένη σὲ μερικοὺς ἀπ' τοὺς ἰδρυτὲς πού ξέραμε τίς φιλελεύτερες ἀρχές τους. Τὴ δράση τοῦ "Ομιλοῦ σ' αὐτὸ τὸ μεταξὺ δὲν τὴν παρακολουθήσαμε ἀπὸ κοντά· βλέπαμε μόνο τὸ Δελτίο του καὶ μάθαμε πῶς τὰ μέλη του αὐξάναν καθημερινὰ καὶ νομίζαμε πῶς τὰ μέλη αὐτὰ θὰ εἴταν ἐπίσης φιλελεύτερα καὶ χαιρόμαστε γιατί ἀρχίζει καὶ στὸν τόπο μας ὀργάνωση κάτου ἀπὸ φιλελεύτερες ἀρχές, ὀργάνωση πού ἔπρεπε νὰ διαδοθεῖ σὲ κάθε γωνία ἐλληνικῆς γῆς γιὰ νὰ κατορθωθεῖ ὁ σκοπὸς τοῦ "Ομιλοῦ, δηλ. ἡ γενικὴ ἀναμόρφωση καὶ μαζὺ μ' αὐτὴ καὶ ἡ νίκη στὸν ἐκπαιδευτικὸ σκοπὸ· γιατί βέβαια ἡ ἀναμόρφωση τῆς ἐλληνικῆς ἐκπαίδευσης δὲ θὰ εἴτουν δυνατὴ χωρὶς τὴ γενικὴ ἀναμόρφωση, ἀφοῦ «τὸ σχολεῖο εἶναι πάντα ἀπεικόνισμα τῆς ἰδεολογίας, πού ἐπικρατεῖ σὲ μιὰ κοινωνία», ἀφοῦ «τὸ σχολεῖο δὲν εἶναι ἡ ἀρχὴ ἀλλὰ οὐσιαστικὰ τὸ τέλος τῶν ἐπαναστάσεων καὶ τῶν μεταρρυθμίσεων», καθὼς πολὺ σωστὰ διαδίδουμε στὰ Προλεγόμενα (σελ. 9). Ἀπ' τὴν ἄλλη μεριὰ εἶδαμε μὲ λύπη μας τὰ χάλια τῆς μεγάλης μάζας τοῦ ἐλληνικοῦ λαοῦ, πού ἔφεραν στὸ περίφημο ἀρθρ. 107 — καὶ πού, τὸ πρῶτο χειρότερο, εἶχαν μιὰ φοβερὴ ἐπίδραση στὸν «"Ομιλο»· Ἡ ἰδέα τοῦ πρότυπου σχολείου, ὅπου εἴταν ὁ πρῶτος σκοπὸς τοῦ "Ομιλοῦ γιὰ νὰ βοηθήσει τὴν ἐκπαιδευτικὴ μεταρρύθμιση, ναυαγοῦσε, γιατί μὲ τὸ νέο Σύνταγμα δὲν εἴτουν δυνατό νὰ δοθεῖ ἄδεια γιὰ νὰ ἰδρυθεῖ τὸ σχολεῖο αὐτό. Σ' αὐτὸ τὸ σημεῖο βρήκαμε τὰ πράγματα, ὅταν ἀρχίσαμε νὰ παρακολουθοῦμε ἀπὸ κοντά τὸ ἔργο τοῦ "Ομιλοῦ. Τότε εἶδαμε πῶς πολὺ αἰσιόδοξα τὸ εἶδαμε ἀπὸ μακριά· τότε εἶδαμε πῶς τὸ ἔργο του ὡς τὴ στιγμὴ ἐκείνη εἴτουν μιὰ προσπάθεια ν' αὐξηθεῖ **ὁ ἀριθμὸς τῶν μελῶν** χωρὶς νὰ δοθεῖ καμμιά προσοχὴ στὴν ἰδεολογία τους, τότε εἶδαμε πῶς ὁ "Ομιλος κατῴρωνε τὸ ἀληθινὸ θάυμα γιὰ τὴ σημερινὴ ἐποχὴ νὰ συγκεντρώνει μέσα του ἀνθρώπους μὲ τίς πρὶν ἀντίθετες ἰδεολογίες. Κι ὅμως τὸ σχολεῖο τοῦ "Ομιλοῦ θὰ εἶχε τὴν ἀξίωση νὰ λέγεται σχολεῖο ἐπαναστατικὸ, δηλ. σχολεῖο τῆς **νέας ἰδεολογίας** πού πολεμοῦσε γιὰ τὴ νίκη!

Κι ὅμως ὁ "Ομιλος μόλις ναυάγησε ὁ ἀμεσὸς του σκοπὸς εἶχε νὰ βάλει μπροστὰ τὸ μόνο σκοπὸ πού τοῦμενε, καὶ γιὰ νὰ τὸ κάνει αὐτὸ εἴξενε πολὺ καλά, μᾶς τὸ λέει δὲ στὰ Προλεγόμενα, πῶς χρειαζότανε γενικὴ κοινωνικὴ ἀναμόρφωση· ποὺς θὰ

εἴτουν ὁ «ἓνας» νέος κόσμος πνευματικὸς καὶ ἠθικὸς πού θὰ ἤθελε ὁ "Ομιλος νὰ ἐπιδιώξει τὴν ἐπικράτησή του, ἀφοῦ μέσα στὸν "Ομιλο βρίσκονται σωρὸς ἀλληλοσυγκρουόμενων κόσμων ἰδεῶν; Ποιὸς εἶναι ὁ ἐλληνικὸς κόσμος τοῦ μέλλοντος πού ἀντιπροσωπεύει ὁ "Ομιλος; Εἶν' ἀλήθεια πῶς ὁ ἐπίσημος "Ομιλος, πού ἀποτελεῖται δυστυχῶς πραγματικὰ ἀπὸ ἓνα πρόσωπο ἔχει στὸ κεφάλι του **μιὰ ἰδεολογία**· μὰ ἀπὸ τὴ στιγμὴ πού ἡ ἰδεολογία αὐτὴ κηρυχθεῖ ἐπίσημα ἰδεολογία τοῦ "Ομιλοῦ — τότε δὲν ξέρω ποιὸς θὰ εἴτουν ὁ ἀριθμὸς τῶν μελῶν του, γιατί φυσικὰ πῶς δὲ θάμενε μέσα καὶ κανέναν ἀπ' τοὺς καταφρονεμένους «νεώτερους» μὲ τὴ φιλελεύτερη ἰδεολογία τους, μὲ τὴν ἀποστρέφει τους πρὸς τὸ βούρδουλο, τὸ χαρακτηριστικὸ τοῦ πολιτισμοῦ πού θὰ κινδύνευε μὲ τὴν ἐπικράτησιν τῶν φιλελεύτερων ἀρχῶν! Μὰ, καθὼς εἶπαμε, ὁ "Ομιλος σὰ σύνολο ἀπὸ περισσότερα μέλη δὲν ἔχει **μιὰ ἰδεολογία** — κι ὅμως αὐτὸ εἶναι πρὶν ἀναγκαῖο σήμερα προκειμένου νὰ ἐπιδοθεῖ στὸ σπουδαιότατο σκοπὸ του, «τὸ διαφωτισμὸ τῆς κοινωνίας».

Ποιὸ εἶναι τὸ κοινὸ σημεῖο πού ἐνώνει τὰ μέλη τοῦ "Ομιλοῦ; Τὸ γλωσσικὸ ζήτημα δὲν τὸ θέλει λυμένο ὁ "Ομιλος (καὶ κάνει πολὺ καλὰ) — καὶ ἔτσι συγκεντρώνει ὅλους πού πολεμοῦν τὴ διγλωσσίαν καὶ τὴν καθαρεύουσαν· στὸ ἐκπαιδευτικὸ — δὲ βρῖσκεται σωστὴ τὴ σημερινὴ ἐκπαίδευση. Μὰ μὲ ποιὰ θὰ τὴν ἀντικαταστήσει; Ἐδῶ ἀμέσως ἀρχίζουν οἱ διαφωνίες, γιατί τὸ κάθε μέλος θὰ δώσει τὴν ἀπάντησιν τὴ σύμφωνη μὲ τὴν ὅλη ἰδεολογία του — καὶ τὸ θετικὸ σημεῖο πού θὰ ἐνώσει τοὺς συμπολεμιστὰς δὲ θὰ βρεθεῖ. Ἐτσι βρίσκεται ὁ "Ομιλος **μιὰ καὶ ἀναγνώρισε ἐπίσημα** πῶς δὲν εἶναι πρὶν ἐκπαιδευτικὸς, μὰ ἀναμορφωτικὸς τῆς κοινωνίας ἀπάνου στὸ νέον κόσμον, πού προβλέπει πῶς εἶν' ὁ κόσμος τοῦ μέλλοντος, στὸ εἶλημμα ἢ νὰ μὴν κάνει τίποτα καὶ ἐπομένως νὰ διαλυθεῖ (τὸ «Δελτίο» μονάχα ἓνα παιδαγωγικὸ περιοδικὸ δὲ θὰ δικαιολογεῖ βέβαια τὴν ὑπερξή του), ἢ νὰ δράσει πραγματικὰ καὶ τότε πρέπει νὰ μᾶς δηλώσει καθαρὰ ὁ ἐπίσημος "Ομιλος, δηλ. ἡ ὀλιγαρχία, ἰσως ἡ μοναρχία πού τὸν ἀποτελεῖ, ποιὰ εἶν' ἡ δικὴ τῆς ἰδεολογία, ποιὸ εἶναι τὸ ἀναμορφωτικὸ τῆς πρόγραμμα γιὰ νὰ συνεργαστεῖ μὲ κείνα μόνο τὰ μέλη τοῦ "Ομιλοῦ πού ἔχουν τὴν ἴδια τὴν ἰδεολογία. Τὸ νὰ πολεμοῦμε οἱ φιλελεύτεροι ἐμεῖς μαζὶ μὲ ἀνθρώπους συντηρητικὸς πού, ὅσο κι ἂν τοὺς ἐχτιμοῦμε, ὅμως δὲν μποροῦμε νὰ συμφωνήσουμε μαζὶ τους στίς ἰδέες τῆς μόρφωσης τοῦ ἐλληνικοῦ λαοῦ μὲ πλουτοκρατικὴ, συντηρητικὴ ἰδεολογία — αὐτὸ μοῦ φαίνεται πῶς θὰ εἴτουν ἠθικὴ αὐτοκτονία μας. Κι ἀφοῦ τὸ Καταστατικὸ τοῦ "Ομιλοῦ, πού ἡ

ἐπιτροπή του θέλει σώνει καὶ καλὰ νὰ τὸ ἀκολουθήσει πέρα πέρα μὴν ἀκούοντας καὶ τὴ γνώμη τῶν μελῶν, δὲ δίνει κανένα μέσο στὰ μέλη νὰ ἐπιβάλουν αὐτὰ τὴν πορεία τοῦ Ὁμίλου στὴν Ἐπιτροπὴ καὶ νὰ μὴ σέρνονται ἀπ' αὐτὴ, ἔχουν ὑποχρέωση ἀπέναντι στὸν ἑαυτὸ τους, βλέποντας τίς ἀντίθετες ἀνάμεσα τῆς δικῆς τους ἰδεολογίας καὶ τῆς ἐπίσημης ἰδεολογίας τοῦ Ὁμίλου νὰ παραχωρήσουν τὴ θέση τους σὲ κείνους ποὺ συμφωνοῦν ἐλότελα μ' αὐτὴ.

Ὅπως εἶναι συγκροτημένος κι ὅπως διοικεῖται σήμερα ὁ Ὁμιλος δὲν εἶναι σὲ θέση νὰ ἀναλάβει τὸ φορτίο τῆς μεγάλης κοινωνικῆς ἀναμόρφωσης· ὅσο μόνο τὸ νούμερο τῶν μελῶν ἔχει σημασία, ὅσο ἀποφεύγεται κάθε συζήτηση ποὺ μπορεῖ νὰ φέρει διάσταση, ποὺ μπορεῖ νὰ ἐλαττώσει τὸ νούμερο αὐτὸ (ἀπόδειξη ἡ **φανερὴ τάση** νὰ ματαιώνονται οἱ ἀρχικὰ ἀποφασισμένες συζητήσεις τῆς Δευτέρας γιὰ τὸ λόγο αὐτὸ) ὁ Ὁμιλος εἶναι καταδικασμένος στὴν ἀδράνεια δηλ. στὸ νὰ βγάζει τὸ Δελτίο καὶ νὰ προσφέρει γιὰ δυὸ δεκάρες τσαῖ στοὺς ἐπισκέπτες τοῦ Κέντρου. Ἄν ὁ Ὁμιλος θελήσει ἀληθινὰ νὰ δράσει, θελήσει πραγματικὰ νὰ βάλει μπροστὰ τὸ μεγάλο ἀναμορφωτικὸ σκοπὸ ποὺ βρίσκει ἀναγκαῖο καὶ ὑπόσχεται ν' ἀρχίσει — πρέπει νὰ χρωματισθεῖ ἂν εἶναι συντηρητικὸς ἢ φιλελεύτερος καὶ νὰ κρατήσῃ μόνο ὁμοιόμορφα στοιχεῖα· οἱ ἰδέες ποὺ φαίνονται σήμερα νὰ διέπουν τὸν ἐπίσημο Ὁμιλο εἶναι ἀντίθετες μετὰ τίς δικές μας καὶ μᾶς ἐπιβάλλουν νὰ τὸν ἐγκαταλείψουμε· ἡ ἐπικράτηση πάλι τῶν δικῶν μας ἰδεῶν θὰ μᾶς στερήσῃ τὴν πολύτιμη συνεργασία προσώπων ποὺ ἀγαποῦμε κ' ἐχτιμοῦμε μὰ διαφωνοῦμε ριζικὰ μαζί τους.

Κακὸς καὶ λυπηρὸς ὁ χωρισμὸς — μὰ ἀναγκαῖος γιὰ τὴν ἀδολὴ δράση.

A. ΤΡΑΝΟΣ

Ο ΠΡΟΫΠΟΛΟΓΙΣΜΟΣ

A'.

Ἄν γιὰ ἓνα ἄτομο ἔχει μεγάλη σημασία νὰ ξέρῃ τί εἰσόδημα ἔχει καὶ τί πρέπει ἀνάλογα μὲ αὐτὸ νὰ ξοδεύῃ, πολὺ μεγαλύτερη σημασία ἔχει αὐτὸ γιὰ ἓνα Κράτος. Ἐνα ἄτομο ποὺ δὲν ξέρει τὸ εἰσόδημά του καὶ τί ξοδεύει ἢ ποὺ ξοδεύει πάρα πάνω ἀπὸ ὅ,τι ἐσοδεύει, γλήγορα βαδίζει στὸ δρόμο τῶν δανείων, στὸ δρόμο τῆς οἰκονομικῆς ἐξαρτήσεως καὶ ὑποταγῆς, τῆς οἰκονομικῆς καταστροφῆς καὶ

μαζὶ μ' αὐτὴν ἔρχονται τόσα ἄλλα κακὰ καὶ στὸ τέλος ἡ ἐπαιτεία!

Ἐνα ὅμως κράτος ἐκτὸς αὐτῶν τῶν κακῶν, ὅταν ὑπὸ οἰκονομικὴ ἀποψη βαδίζει χωρὶς πυξίδα, χωρὶς δηλ. νὰ ξέρῃ τίς οἰκονομικὰς δυνάμεις του καὶ χωρὶς νὰ τίς ρυθμίσῃ δίκαια ἐκτὸς ἀπὸ τὰ κακὰ ποὺ ἀριθμήσαμε παραπάνω γιὰ τὰ ἄτομα, δημιουργεῖ ἀνωμαλίες ἐσωτερικὰς, λαϊκὰς ἐξεγέρσεις καὶ συγκρούσεις τῶν διαφόρων τάξεων. Γι' αὐτὸ τὸ λόγο κυρίως πρῶτα τὰ κράτη καὶ ὕστερα καὶ τὰ ἄτομα αὐτὰ ἀκόμη — τουλάχιστο σὲ κείνους τοὺς λαοὺς ποὺ μποροῦν νὰ σκέπτονται — ὑπολογίζουν τὰ χρηματικὰ τους μέσα, ποὺ μποροῦν νὰ διαθέσουν καὶ τὸ τί ἀνάγκες ἔχουν καὶ προσπαθοῦν νὰ τὰ φέρουν σὲ ἰσοζύγιο, μὲ τὴ διαφορὰ ὅτι τὸ μὲν ἄτομο βρίσκει πρῶτα τὰ ἐσοδὰ του καὶ σύμφωνα μ' αὐτὰ κανονίζει καὶ τίς ἀνάγκες του, τὰ ἐξοδὰ του — μέχρις ἑνὸς ὀρίου ἐννοεῖται, — ἐνῶ τὸ κράτος μὲ τὴν κυριαρχικὴ ἐξουσία ποὺ ἔχει στὰ χέρια του, ποὺ τὴν ἀντλεῖ ἀπὸ τὴ δύναμη τῆς ἰσχυρότερης τάξης τὴν ὁποία φυσικὰ καὶ τὰ συμφέροντά της μέσα στὸ κράτος καὶ ἔξω ἀπὸ τὰ ὅρια τοῦ Κράτους ἀντιπροσωπεύει, ὀρίζει πρῶτα τὰ ἐξοδὰ του, τίς ἀνάγκες του καὶ ὕστερα, ἀφοῦ τευντώσῃ τὴ λαϊκὴ οἰκονομία στὸ κρεβδάτι τοῦ Προκρούστη, προσπαθεῖ νὰ ὀρίσῃ καὶ τὰ ἐσοδὰ του. Ἀνάλογη μὲ τὴν αὐστηρότητα αὐτὴ τοῦ Κράτους εἶναι καὶ ἡ ἀντίδραση ἐκείνων ποὺ συνεισφέρουν γιὰ νὰ μαζευθοῦν τὰ ἀναγκαῖα ὑλικά ἐν γένει μέσα. Αὐτὸ τὸ λογαριασμὸ ποὺ κάνει ἓνα Κράτος γιὰ τὰ ἐξοδὰ του καὶ τὰ εἰσοδήματά του σὲ ἀριθμὸ ὠρισμένο καὶ μὲ συστηματικὴ τάξη τὸν ὀνομάζουμε προϋπολογισμό.

Ἀφίνοντας τὰ ἄτομα τώρα κατὰ μέρος — τὰ Κράτη πρῶτα ἀναμετροῦν τίς ἀνάγκες τους, βάζουν κάθε ἀνάγκη στὴ σειρά ἀνάλογα μὲ τὴ σημασία της καὶ ὕστερα βρίσκουν γιὰ κάθε ἀνάγκη καὶ τὸν τρόπο ποὺ θὰ εὑρουν τὰ μέσα γιὰ νὰ τὴν καλύψουν, ὥστε νὰ ἔλθουν ἀνάγκες καὶ δαπάνες σὲ ἰσορροπία. Αὐτὸ εἶναι τὸ τεχνικὸ, τὸ τυπικὸ μέρος τοῦ προϋπολογισμοῦ, ποὺ ἔχει ὅμως παραπολὺ μεγάλη σπουδαιότητα.

Ὑστερα σκέπτεται τὸ κράτος ἀπὸ ποιὸν θὰ ζητήσῃ τὰ μέσα γιὰ νὰ σκεπάσῃ τίς ἀνάγκες του καὶ σὲ ποιά ἀναλογία καὶ σὲ ποιά ἀνάγκη ἀπὸ ἑλὲς καὶ πόσα πρέπει νὰ ξοδεύσῃ σ' αὐτὴ. Αὐτὸ εἶναι τὸ καθαρῶς ἐπιστημονικὸ, κοινωνικὸ μέρος τοῦ προϋπολογισμοῦ. Ἐδῶ βλέπουμε πῶς σκέπτεται τὸ κράτος γιὰ τοὺς ὑπηκόους του, πῶς γιὰ τὴ δυνατὴ τάξη καὶ πῶς γιὰ τὴν ἀδύνατη τάξη. Ἄν εἶναι παραπολὺ δυνατὴ ἡ πρώτη τότε τὰ φορτῶνει ὅλα τὰ ἐξοδα, τὸ σταυρὸ τοῦ μαρτυρίου, στὴ δεύτερη, ἐνῶ συγχρό-